

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ТРУШ ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ

УДК 657:631.162

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ НА ЗБУТ
МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ НА ЗБУТ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Олександр ТРУШ

Науковий керівник
Малюга Наталія Михайлівна
доктор економічних наук, професор

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., доц. Недільська Лариса Василівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ТРУШ Олександр Леонідович захистив(ла) кваліфікаційну роботу
з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за університетською
шкалою _____

Секретар ЕК _____

Ганна МАЙДУДА

(підпис)
ініціали) **АНОТАЦІЯ**

(прізвище та

Труш О.Л. Організація обліку, аналізу та аудиту витрат на збут молокопереробних підприємств. – Рукопис

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерство освіти і науки України, Житомир, 2023.

У кваліфікаційній роботі розглянуто загальнотеоретичні основи обліку і аналізу витрат на збут, поняття збутової діяльності, облікового процесу та аналізу в умовах формування інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень в процесі реалізації продукції.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади формування витрат у процесі збуту готової продукції, їх економічний зміст, структуру, обліковий процес та аналіз. Також були розглянуті особливості обліку витрат при реалізації продукції, шляхи покращення інформаційного забезпечення збутової діяльності через використання ресурсів бухгалтерського обліку та аналізу.

В результаті виконання наукового дослідження були розроблені організаційні основи облікового процесу витрат на збут та методика оцінки ефективності збутової діяльності.

Доведено, що важливо мати окремий обліковий облік прямих і непрямих витрат маркетингу та збуту, щоб мати можливість коректно визначати комерційну собівартість. Результати досліджень показують, що витрати на збут є частиною маркетингових витрат.

Ключові слова: витрати на збут, облік, аналіз, організація обліку, торгівельна діяльність.

ABSTRACT

Trush O.L. Organization of accounting, analysis and audit of sales costs of milk processing enterprises. - Manuscript

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

In the qualification work, the general theoretical foundations of accounting and analysis of sales costs, the concept of sales activity, the accounting process and analysis in the conditions of the formation of information support for management decision-making in the process of product sales are considered.

The theoretical basis of cost formation in the process of selling finished products, their economic content, structure, accounting process and analysis were investigated in the qualification work. The peculiarities of cost accounting during the sale of products, ways of improving the information support of sales activities through the use of accounting and analysis resources were also considered.

As a result of the scientific research, the organizational foundations of the accounting process of sales costs and the methodology for evaluating the effectiveness of sales activities were developed.

It has been proven that it is important to have separate accounting of direct and indirect costs of marketing and sales in order to be able to correctly determine the commercial cost. Research results show that sales costs are part of marketing costs. In this regard, it is quite appropriate to rename account 93 from "Sales costs" to "Marketing costs".

Keywords: sales costs, accounting, analysis, organization of accounting, trading activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ЗБУТ	9
1.1. Економічний зміст витрат на збут	9
1.2. Організація обліку та аналізу витрат на збут	11
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності молокопереробних підприємств	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ЗБУТ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	21
2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу витрат на збут на підприємстві	21
2.2. Облік витрат на збут на підприємстві	24
2.3. Аналіз витрат на збут на підприємстві	28
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Економічна стійкість підприємства має важливе значення як для окремих підприємств, так і для господарського комплексу регіону та країни в цілому. Забезпечуючи стійкість підприємства, можна сприяти збереженню та примноженню його потенціалу, оновленню матеріально-технічної бази, виробництву нових конкурентоспроможних товарів і послуг, а також виходу на міжнародні ринки, що в свою чергу сприятиме сталому економічному розвитку.

Економічна стійкість підприємства є складним поняттям, що залежить від багатьох факторів, таких як наявність та ефективне використання ресурсів, наявність гнучкої організаційної структури та життєздатної системи управління. Це означає, що підприємство повинне бути готовим до змін, мати здатність адаптуватися до нових умов та швидко реагувати на зовнішні впливи. Отже, вивчення сталого економічного розвитку молокопереробних підприємств з фокусом на аналізі та вдосконаленні витрат є наразі важливим напрямком.

В умовах сьогодення служба збуту на підприємствах відіграє визначальну роль у формуванні ключових економічних показників діяльності бізнесу. Варто зазначити, що дохід, чистий прибуток і фінансові результати підприємства залежать від роботи служби збуту. Облікова система грає важливу роль у їхній діяльності, оскільки через бухгалтерський облік, контроль та аналіз вона надає необхідну інформацію для ефективного управління в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняні дослідження в області облікової теорії та практики вже мають досягнення у вивченні проблем витрат на збут і методів їх калькулювання. Ці питання розглянуті в роботах таких вчених, як Б. І. Валуєв, В. В. Сопко, В. Б. Івашкевич, П. П. Новиченко, Д. У. Ураков та інші. Однак в сучасних умовах ринку дуже важливою стає розробка методології та методики інформаційного забезпечення управління збутовими витратами підприємств.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних та розробці науково-практичних рекомендацій спрямованих на удосконалення організації обліку та аналізу витрат на збут. Це є важливою передумовою для підвищення ефективності процесів управління на підприємствах України.

Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- розкрити економічну сутність витрат на збут;
- дослідити організацію обліку та аналізу витрат на збут;
- провести аналіз господарської діяльності молокопереробних підприємств;
- визначити завдання і роль системи обліку витрат на збут;
- розглянути порядок ведення обліку витрат на збут на молокопереробних підприємствах;
- провести аналіз витрат на збут на підприємстві.

Об'єктом дослідження є господарські операції, пов'язані з обліком і аналізом витрат на збут на молокопереробних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти обліку та аналізу витрат на збут на молокопереробних підприємствах.

Методи дослідження. Методи дослідження, які було використано, включають діалектичний та абстрактно-логічний методи (застосовані для узагальнення теоретичних результатів аналізу витрат на збут), метод порівняння (використаний для аналізу якісних та кількісних показників сучасного стану та економічної ефективності господарської діяльності), монографічний метод (дослідження організації обліку та аналізу витрат на збут проводилося на прикладі досліджуваного підприємства), метод моделювання та табличний метод.

Інформаційна база дослідження. Основу інформаційної бази дослідження склали законодавчі та нормативні документи України, положення і стандарти бухгалтерського обліку; праці вітчизняних та іноземних вчених з питань обліку та аналізу. Водночас, для отримання практичної інформації для дослідження були

використані первинні документи, форми статистичної, фінансової та податкової звітності, які були отримані безпосередньо на досліджуваному підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх реалізація на практиці допоможе поліпшити методологію та організацію обліку витрат на збут на молокопереробних підприємствах. Впровадження результатів дослідження дозволить підвищити оперативність та аналітичність облікової інформації, розуміння фінансової звітності підприємства та зміцнити контроль за формуванням і динамікою основних засобів відповідно до законодавчих вимог, статуту та облікової політики на молокопереробних підприємствах.

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел (23 джерела) та додатків. Загальний обсяг роботи складає 417 сторінок. У роботі міститься 3 рисунки, 11 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ЗБУТ

1.1. Економічний зміст витрат на збут

У сьогоdnішній ринковій економіці збут продукції є важливою складовою діяльності кожного підприємства, оскільки від ефективності цього процесу залежить його фінансовий стан. Збут є заключним етапом в обіговому капіталі і без його ефективності неможливо здійснити закупівлю матеріалів, здійснити виробництво і залучати інвестиції. Витрати на збут включаються до загальних витрат на виробництво і реалізацію продукції. Частка витрат на збут у вартості готової продукції зазвичай коливається від 1% до 5%, в залежності від виду продукції, місця продажу, умов контрактів та способів збуту.

Збутові витрати підприємств повинні постійно плануватись, своєчасно обліковуватись та аналізуватись, а також належним чином контролюватись. В іншому випадку вони можуть стати непродуктивними та негативно позначитися на фінансових показниках діяльності підприємства-виробника.

Витрати на збут охоплюють витрати, що пов'язані з просуванням продукції на ринку та її реалізацією споживачам. За визначенням В.А. Дерія, це нормативні та понаднормативні витрати, що виникають у процесі забезпечення всіх процедур і вимог щодо збуту продукції [1]. О.А. Шевчук визначає витрати на збут як всі види витрат, пов'язаних з просуванням товарів на ринку та їх реалізацією споживачам. Ці витрати відображаються в фінансовому обліку в фінансовому результаті, а в управлінському обліку - в повній собівартості продукції [2].

Витрати збутової діяльності виникають у процесі господарських операцій, які пов'язані з реалізацією продукції від моменту її виготовлення до продажу покупцеві. Характеристику окремих складових груп витрат на збут узагальнено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Складові групи витрат на збут

1. Оплата праці та відрядження
• оплата праці працівникам підрозділів суб'єкта господарювання, що забезпечують збут продукції, робіт, послуг;
• нарахування на соціальні заходи;
• забезпечення виплат відпусток;
• витрати на відрядження робітників, зайнятих збутом;
• оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам.
2. Витрати пов'язані з використанням оборотних та необоротних активів
• витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;
• витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
• витрати на ремонт тари;
3. Транспортні витрати
• витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;
• витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства;
4. Маркетингові витрати
• витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);
• витрати на передпродажну підготовку товарів;
5. Інші витрати
• витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;
• витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
• інші витрати, пов'язані із збутом продукції, товарів, робіт, послуг;
• поштові послуг;
• інші витрати.

Джерело: узагальнено автором за []

Отже, витрати збутової діяльності включають в себе всі витрати, пов'язані з реалізацією продукції або послуг. Це може включати витрати на маркетинг та рекламу, витрати на збутову інфраструктуру (наприклад, оренда торгових точок, складські приміщення тощо), витрати на транспортування та логістику, витрати на управління відносинами з клієнтами та інші адміністративні витрати, пов'язані з реалізацією продукції.

Основні складові витрат на збут включають витрати на заробітну плату працівників відділу збуту та маркетингу, витрати на рекламу та просування

продукції, витрати на участь у виставках та конференціях, витрати на транспортування та складування продукції, а також витрати на розроблення та підтримку торговельної мережі, у тому числі на оренду, утримання та ремонт торгових точок. Витрати на збутову діяльність є важливою частиною загальних витрат підприємства та можуть суттєво вплинути на його фінансовий результат.

Необхідно правильно обліковувати витрати на збут, оскільки невірне визначення цих витрат може призвести до негативних наслідків. Наприклад, неправильний облік витрат може призвести до неточності визначення фінансового результату, суми оподаткування та ефективності підприємства. Тому важливо мати точну та повну інформацію про витрати на збут для забезпечення коректного фінансового управління підприємством.

1.2. Організація обліку та аналізу витрат на збут

Відповідно до сучасних умов господарювання, важливо організувати та ефективно керувати збутовою діяльністю підприємства. Це вимагає проведення аналізу рентабельності товарів, а також структури та обсягу витрат на збут, оцінки наповнення ринку продукцією, аналізу попиту та вивчення цінової політики конкурентів. У контексті забезпечення інформаційною базою для управлінських рішень, бухгалтерський облік та контроль збуту в операційній діяльності має особливе значення.

В сучасних умовах участі в економіці, частка витрат на збут у загальних витратах на виробництво та реалізацію продукції може коливатися від одного до п'яти відсотків в залежності від типу продукції, місця продажу, умов контракту поставки та умов реалізації [23].

Організація обліку витрат на збут – це систематичний підхід до фіксації, класифікації та відображення всіх витрат, пов'язаних з процесом збуту продукції або послуг. Вона включає в себе збір інформації про рекламні витрати, транспортні витрати, витрати на обслуговування клієнтів, комісійні виплати,

оплату персоналу відділу збуту та багато іншого. Організація обліку витрат на збут допомагає підприємству ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами, виявляти невикористані витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення для оптимізації процесів збуту та забезпечення прибутковості.

Організація аналізу витрат на збут – це процес вивчення та оцінки всіх видів витрат, що виникають під час процесу збуту. Цей аналіз дозволяє підприємству виявляти ефективні та неефективні аспекти діяльності в галузі збуту, виявляти надмірні витрати та впроваджувати заходи для їх оптимізації. В результаті аналізу підприємство може підвищити ефективність свого збуту, вдосконалити маркетингові та збутові стратегії та підвищити загальну прибутковість у сфері збуту.

Виконання організації аналізу витрат на збут також включає в себе виявлення причин збитків та пошук шляхів оптимізації витрат. Цей процес вимагає наполегливості та систематичності для постійного вдосконалення процесів управління витратами в галузі збуту. Аналіз витрат на збут допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності та прибутковості бізнесу.

В рамках організації аналізу витрат на збут також важливо звернути увагу на пошук нових можливостей для зменшення витрат та підвищення обсягів продажу через вдосконалення маркетингових стратегій, підвищення ефективності збутових процесів та покращення відносин з клієнтами. Подальший аналіз може включати в себе такі етапи, як вивчення конкурентного середовища, впровадження інноваційних методик збуту та пошук нових ринків збуту для товарів та послуг. Організація аналізу витрат на збут є важливим етапом для оптимізації діяльності підприємства та забезпечення його стійкості та конкурентоспроможності на ринку.

Організація обліку та аналізу витрат на збут є важливою складовою управління фінансовою діяльністю підприємства. Облік витрат на збут дозволяє моніторити та аналізувати всі витрати, пов'язані з процесом збуту продукції або

послуг. Це може включати витрати на маркетинг, рекламу, збутові комісії, витрати на персонал відділу збуту, транспортні витрати та інші пов'язані з цим витрати.

Організація обліку цих витрат допомагає підприємству керувати своїми ресурсами більш ефективно, виявляти ефективні та неефективні аспекти діяльності в галузі збуту та приймати дієві управлінські рішення. Аналіз витрат на збут допомагає виявити та усунути зайві витрати, вдосконалити процеси збуту та маркетингу, встановити більш ефективну взаємодію з клієнтами та партнерами.

Організація обліку та аналізу витрат на збут є важливою будь-якому підприємству, що прагне досягти ефективності та конкурентоспроможності на ринку.

Організація витрат на збут на підприємстві контролюється відповідно до затвердженої облікової політики. Ця політика визначає правила обліку витрат та їхнє розподілення відповідно до політики зносу майна підприємства, формування витрат на сировину, матеріали, працю, послуги, а також підходи до нарахування оплати праці, ЄСВ, відрядження та інших збутових витрат.

Облікова політика також може визначати правила обліку витрат на збут, зокрема шляхом розподілу їх на підрахунки бухгалтерського обліку 93 з використанням різних підрахунків, які будуть формувати інформацію для управлінських та аналітичних досліджень.

Теоретичний аналіз ефективності витрат на збут забезпечується системою показників, які відображаються в управлінському обліку відповідно до облікової політики підприємства та фінансовій звітності. Оцінка ефективності формування витрат на збут підприємства здійснюється за такими показниками:

- динаміка витрат, пов'язаних зі збутом, протягом різних періодів (минулі, поточні, стратегічні);
- структура витрат за різними статтями, окремими господарськими операціями та центрами відповідальності;
- вплив різних факторів на витрати збуту готової продукції, таких як обсяги реалізації продукції, асортимент покупців, система розрахунків та сервісне обслуговування.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення системи управління витратами на збут ґрунтується на загальних нормативних вимогах, виходячи із положень інструкції, де визначено підходи до відображення господарських операцій по дебету та кредиту рахунку витрат на збут, а також внутрішні вимоги щодо субрахунків, статей витрат, переліку господарських операцій та їхнього відображення в управлінській звітності.

Система показників для аналітичного дослідження витрат на збут формується у фінансовій звітності та управлінській звітності підприємства, а їх аналіз відбувається за допомогою методик оцінки витрат.

Важливо пам'ятати, що організація обліку та аналізу витрат на збут має бути постійним процесом, постійно оновлюватися та вдосконалюватися для того, щоб забезпечити ефективне керування витратами та максимізацію прибутковості у сфері збуту продукції або послуг.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності молокопереробних підприємств

Молокопереробна галузь України дійсно відіграє важливу роль в національній економіці. Вона виробляє значну кількість молочної продукції, яка має велике значення для харчування населення. Продукція цієї галузі, така як молоко, йогурти, сири та інші молочні товари, є важливими частинами раціону харчування людей у країні. Крім того, молокопереробна галузь забезпечує робочі місця для багатьох людей та є важливим галузевим сектором для розвитку сільськогосподарського сектору.

Основні показники господарської діяльності галузі, зокрема щодо кількості суб'єктів господарювання, трудових ресурсів, обсягів виробництва і фінансових результатів наведені в таблицях. В табл. 1.2. розглянути чисельність суб'єктів господарювання в галузі.

Таблиця 1.2

**Динаміка суб'єктів господарювання на підприємствах з виробництва
молочних продуктів**

Роки	Кількість суб'єктів господарювання, од.		
	підприємства	фізичні особи-підприємці	разом
2012	449	201	650
2013	441	146	587
2014	417	166	583
2015	467	174	641
2016	401	254	655
2017	392	283	675
2018	355	294	649
2019	380	290	670
2020	401	308	709
2021	412	318	730
2022	394	340	734

Джерело: узагальнено автором за <http://www.ukrstat.gov.ua/>

В галузі господарюють різні види підприємств та фізичні особи. Всього в галузі господарювало в 2022 році 734 суб'єкти підприємництва, з них підприємств юридичних осіб 394 і фізичних осіб-підприємців 340. Динаміка розвитку суб'єктів господарювання свідчить про деяке зменшення в останні роки підприємств, водночас фізичних осіб-підприємців спостерігається тенденція до збільшення.

Трудова зайнятість на підприємствах з виробництва молочних продуктів узагальнена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

**Динаміка трудових ресурсів на підприємствах з виробництва молочних
продуктів**

Роки	Кількість зайнятих працівників, осіб		
	підприємства	фізичні особи-підприємці	разом
2012	69018	793	69811
2013	64224	742	64966
2014	65468	945	66413
2015	62635	970	63605
2016	55333	901	56234
2017	50278	831	51109
2018	48995	942	49937
2019	50701	1019	51720
2020	50237	1186	51423
2021	51124	1160	52284
2022	48082	1103	49185

Джерело: узагальнено автором за <http://www.ukrstat.gov.ua/>

У 2022 році на підприємствах з виробництва молочних продуктів було зайнято 49185 осіб, з них на підприємствах 48082, а у фізичних підприємців 1103. Як на підприємствах, так і у підприємців спостерігається деяке скорочення працівників.

В табл. 1.4 наведена характеристика показників, які характеризують обсяги господарської діяльності на підприємствах з виробництва молочних продуктів.

Таблиця 1.4

**Динаміка обсягів господарювання на підприємствах з виробництва
молочних продуктів**

Роки	Обсяг виробленої продукції, тис. грн.		
	підприємства	фізичні особи-підприємці	разом
2015	32734262	105301,0	32839563,3
2016	33366549	86267,8	33452816,6
2017	38432294	106178,7	38538472,9
2018	43242366	148404,0	43390769,9
2019	59753953	187732,5	59941685,5
2020	65513355	224005,2	65737360,6
2021	67328161	265134,3	67593294,9
2022	72246968	330859,0	72577826,7

Джерело: узагальнено автором за <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Всього на підприємствах з виробництва молочних продуктів у 2022 році було вироблено продукції на суму 72577,8 млн. грн., в т.ч. на підприємствах 72246,9 млн. грн. і підприємцями 330,9 млн. грн. Таким чином основна частина виробництва зосереджена на підприємствах, які і потребують організації якісного управлінського обліку.

В табл. 1.5 здійснено динамічний аналіз фінансових результатів господарської діяльності на підприємствах з виробництва молочних продуктів.

У 2022 році на підприємствах з виробництва молочних продуктів було одержано 523,6 млн. грн. чистого прибутку в цілому по Україні. Галузь господарювала по різному на підприємствах, в одних це була прибуткова діяльність, а в інших – збиткова. У прибуткових підприємствах у 2022 році було 2194,4 млн. грн. чистого прибутку, а у збиткових відповідно збитку на суму 1670,7 млн. грн.

Таблиця 1.5

**Динаміка формування фінансових результатів підприємств з виробництва
молочних продуктів**

Роки	Чистий прибуток (збиток) (сальдо), тис. грн.	Прибуток підприємств, тис. грн.	Збиток підприємства, тис. грн.
2012	-1063508,1	638378,4	1701886,5
2013	-669716,7	656990,6	1326707,3
2014	931248,7	1294996,1	363747,4
2015	693854,6	1161438,5	467583,9
2016	-1165477,5	659789,8	1825267,3
2017	-1905301,8	738692,7	2643994,5
2018	-497084,0	1080053,1	1577137,1
2019	1011197,4	1714368,1	703170,7
2020	1284373,8	1734372,1	449998,3
2021	1961959,1	2707821,2	745862,1
2022	523626,6	2194351,1	1670724,5

Джерело: узагальнено автором за <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Таким чином, велика доля галузі в даний час є збитковою, що знову ж таки потребує ефективних управлінських рішень, особливо в процесі формування витрат і при формуванні доходів в процесі реалізації.

В табл. 1.6 розглянуто підсумкові показники рівня ефективності господарської діяльності на підприємствах з виробництва молочних продуктів за напрямками використання трудових ресурсів і формування рентабельності.

Таблиця 1.6

**Показники ефективності господарювання підприємств з виробництва
молочних продуктів**

Роки	Продуктивність праці	Рентабельність виробництва
2013	516,3	2,1
2014	594,9	-3,5
2015	754,0	-4,9
2016	868,9	-1,1
2017	1159,0	1,7
2018	1278,4	2,0
2019	1292,8	2,9
2020	1475,6	0,7

Джерело: узагальнено автором за <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Динаміка цих показників свідчить, що на підприємствах з виробництва молочних продуктів відбувається зростання продуктивності праці, хоча на цей показник значно впливає зростання цін на продукцію, а щодо рівня рентабельності, то вона в 2020 році становила лише 0,7 % або 0,7 копійки на 1 гривню вкладних ресурсів у функціонування галузі.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є АТ "Житомирський маслозавод". Динаміка фінансових результатів АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки наведена в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

**Динаміка фінансових результатів АТ "Житомирський маслозавод"
за 2020-2022 роки**

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. від			
	2020	2021	2022	2020 р.		2020 р.	
				абс. тис. грн	відн. %	абс. тис. грн	відн. %
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2205165,0	2442870,0	2263651,0	58486,0	2,65	-179219,0	-7,34
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1643237,0	1899982,0	1562642,0	-80595,0	-4,90	-337340,0	-17,75
Валовий прибуток (збиток)	561928,0	542888,0	701009,0	139081,0	24,75	158121,0	29,13
Інші операційні доходи	10194,0	7211,0	67883,0	57689,0	565,91	60672,0	841,38
Адміністративні витрати	64302,0	75114,0	70504,0	6202,0	9,65	-4610,0	-6,14
Витрати на збут	292950,0	342400,0	324652,0	31702,0	10,82	-17748,0	-5,18
Інші операційні витрати	9187,0	13204,0	62318,0	53131,0	578,33	49114,0	371,96
Фінансовий результат від операційної діяльності	205683,0	119381,0	311418,0	105735,0	51,41	192037,0	160,86
Інші фінансові доходи	35,0	23,0	7159,0	7124,0	20354,29	7136,0	31026,09

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Інші доходи	1995,0	497,0	170,0	-1825,0	-91,48	-327,0	-65,79
Фінансові витрати	46020,0	45649,0	69081,0	23061,0	50,11	23432,0	51,33
Інші витрати	825,0	193,0	172,0	-653,0	-79,15	-21,0	-10,88
Фінансовий результат до оподаткування	160868,0	74059,0	249494,0	88626,0	55,09	175435,0	236,89
Витрати податку на прибуток	29942,0	14727,0	45689,0	15747,0	52,59	30962,0	210,24
Чистий прибуток (збиток)	130926,0	59332,0	203805,0	72879,0	55,66	144473,0	243,50

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Наочно динаміка фінансових результатів за 2020-2022 роки представлена на рис. 1.1.

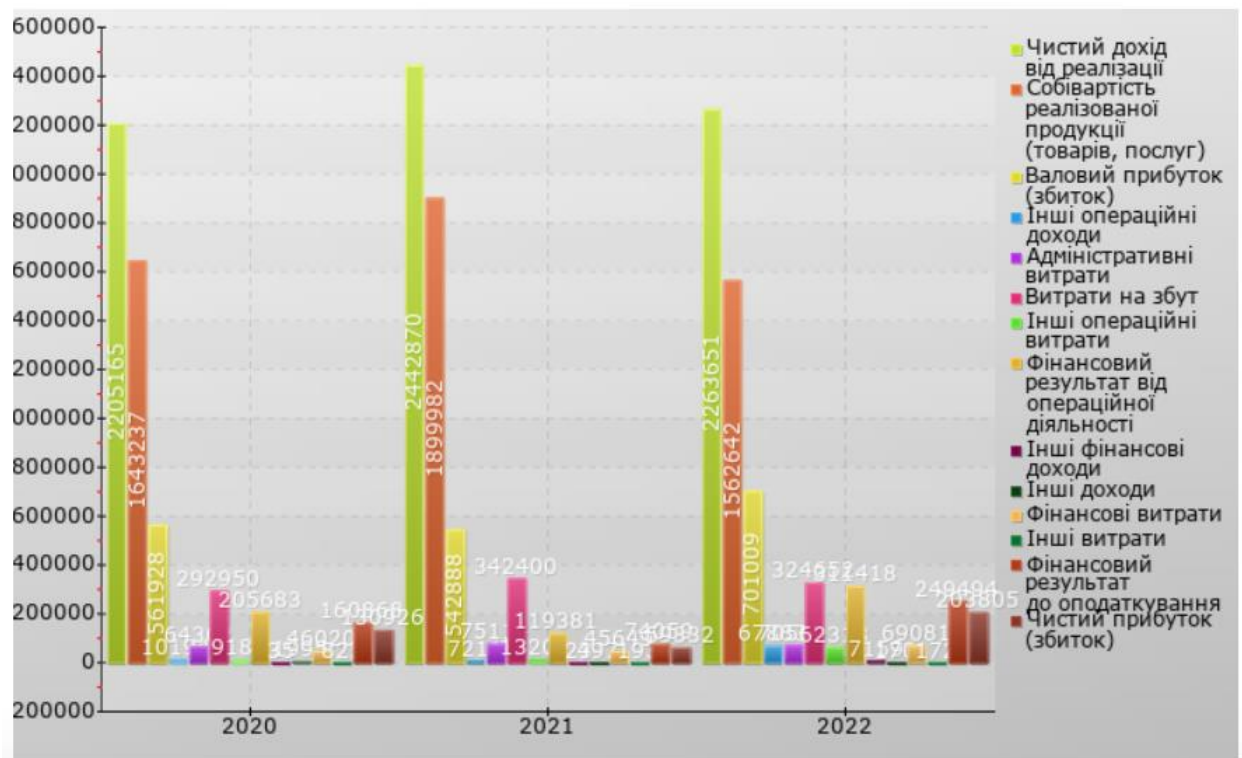

Рис. 1.1. Динаміка фінансових результатів за 2020-2022 роки

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

Після аналізу фінансових результатів діяльності АТ "Житомирський маслозавод" за 2020-2022 роки можна зробити такі висновки. Чистий дохід від

реалізації продукції в 2022 році зріс порівняно з 2020 роком, але зменшився в порівнянні з 2021 роком. У той же час собівартість реалізованої продукції скоротилась за останні три роки. Це призвело до зростання валового прибутку в 2022 році, порівняно з 2020 роком. За останні два роки валовий прибуток підприємства також показав зростання.

У 2022 році за результатами операційної діяльності маслозаводу спостерігалось покращення операційного фінансового результату порівняно з 2020 роком і в порівнянні з 2021 роком. Це було зумовлено збільшенням суми інших операційних доходів. Однак, адміністративні витрати, витрати на збут і інші операційні витрати також зросли за період, що аналізується.

Фінансовий результат до оподаткування АТ "Житомирський маслозавод" в 2022 році склав прибуток на суму 249494.0 тис. грн. За останні три роки цей показник збільшився на 88626.0 тис. грн. або 55.09 %. Порівняно з 2021 роком, прибуток зріс на 175435.0 тис. грн. або 236.89 %. Найбільший вплив на цей результат мало збільшення суми інших фінансових доходів. Також за цей період збільшилася сума фінансових витрат.

У 2020-2022 роках фінансові результати діяльності АТ "Житомирський маслозавод" можна оцінити позитивно. У 2022 році виплати податку на прибуток зменшили суму чистого прибутку до 203805.0 тис. грн., що становить зростання на 55.66 % порівняно з 2020 роком та 243.50 % порівняно з 2021 роком

Загалом, молокопереробна промисловість в Україні є важливим галуззю національної економіки, але потребує значного покращення економічних показників. Для вирішення цих проблем слід спрямувати увагу на управлінський облік у всіх центрах відповідальності на підприємствах цієї галузі.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ЗБУТ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу витрат на збут на підприємстві

Система обліку витрат на збут на підприємстві виконує декілька важливих завдань та займає ключову роль у ефективному управлінні фінансами та господарською діяльністю. Детально описуючи завдання і роль цієї системи, можна відзначити наступне:

1. Система обліку витрат на збут упорядковує та реєструє всі фінансові операції, пов'язані зі збутовою діяльністю підприємства.
2. Забезпечення належної документації господарських операцій, пов'язаних зі збутом продукції.
3. Розподіл збутових витрат за окремими видами збутової діяльності, що у свою чергу дозволяє керувати цими витратами та аналізувати їх.
4. Формування господарських операцій щодо реалізації продукції за статтями витрат за відповідними статтями для подальшого аналізу.
5. Організація управлінського обліку за центрами відповідальності, що дозволяє ефективно керувати витратами на збут.
6. Коректне списання цих витрат та їх відображення у фінансовій звітності.
7. Використання витрат на збут при розподілі на собівартість продукції – дозволяє враховувати витрати на збут у визначенні собівартості продукції та моделюванні цін.
8. Контроль за формуванням витрат на збут.
9. Коректне відображення витрат на збут у фінансовій звітності підприємства.

Інформація про витрати збутової діяльності, розглянута за окремими статтями та господарськими операціями, представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Структура витрат збутової діяльності на підприємстві

Характеристика витрат на збут за НП(С)БО 16 «Витрати»
1. Пакувальні матеріали для затарювання готової продукції – вартість пакувальних матеріалів для упаковки готової продукції і виготовлення тари
2. Ремонт тари – витрати, пов'язані з ремонтом тари (матеріали, оплата праці, ЄВС, амортизація)
3. Оплата праці працівникам: основна, додаткова, заохочувальні виплати та премії відповідно до умов діяльності служби збуту
4. Вартість реклами та маркетингу – витрати на рекламу та її підтримання
5. Передпродажна підготовка товарів – витрати пов'язані з підготовкою готової продукції до продажу в процесі передачі покупцям з місць зберігання
6. Відрядження працівників – витрати, пов'язані з відрядженнями працівників служби збуту
7. Утримання необоротних активів: <ul style="list-style-type: none"> • амортизація; • витрати на ремонт.
8. Транспортування за рахунок продавців – витрати, пов'язані з доставкою продукції покупцям, які не оплачуються ними (заробітна плата водіїв, амортизація транспорту, вартість палива)
9. Гарантійний ремонт і обслуговування – витрати на ремонт
10. Страхування товарної продукції – платежі по старуванню
11. Внутрішньогосподарське транспортування готової продукції – витрати, пов'язані з роботою складського господарства
12. Витрати іншого характеру на збутову діяльність – поштові послуги, охорона

Джерело: узагальнено автором за []

До основних завдань обліку витрат на збут входять такі аспекти:

- створення господарських операцій, пов'язаних з збутовою діяльністю підприємства;
- належне оформлення первинними документами господарських операцій, пов'язаних зі збутовою діяльністю підприємства;
- розподіл господарських операцій, пов'язаних зі збутовою діяльністю, за окремими підрахунками або видами збутової діяльності;
- формування господарських операцій за статтями витрат;
- організація управлінського обліку за центрами відповідальності;
- списання витрат на збут у фінансові результати;
- використання витрат на збут при розподілі на собівартість продукції для моделювання цін;

- контроль формування витрат на збут;
- відображення витрат на збут у фінансовій звітності.

До витрат збутової діяльності включаються різноманітні господарські операції, які відображають діяльність підприємства в таких напрямках як:

- 1) використання пакувальних матеріалів та ремонт тари;
- 2) оплата праці працівників;
- 3) рекламна та маркетингова діяльність;
- 4) передпродажна підготовка товарів;
- 5) відрядження працівників, які займаються збутом;
- 6) утримання необоротних активів, необхідних для забезпечення збутової діяльності;
- 7) транспортні витрати, які покриваються підприємством за його кошти;
- 8) гарантійний ремонт та обслуговування товарних об'єктів;
- 9) витрати іншого характеру, пов'язані з збутовою діяльністю.

Отже, система обліку витрат на збут відіграє важливу роль у функціонуванні підприємства, забезпечуючи правильний облік та аналіз всіх витрат, пов'язаних з реалізацією продукції.

Система аналізу витрат на збут на підприємстві виконує важливі завдання та забезпечує глибокий розгляд фінансових аспектів збутової діяльності. Детально описуючи завдання та роль цієї системи, можна відзначити наступне:

1. Система аналізу витрат на збут допомагає оцінювати ефективність витрат на збут та їх вплив на фінансові результати підприємства.
2. Шляхом аналізу витрат на збут можна ідентифікувати основні складові витрат та виділити найбільш витратні статті, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення.
3. Аналіз дозволяє виявити можливість зниження витрат на збут і вдосконалення ефективності цього процесу.
4. Система аналізу витрат на збут допомагає порівнювати фактичні витрати з планованими, виявляти відхилення та здійснювати корекції в бюджеті.

5. За допомогою системи аналізу витрат на збут визначаються ключові фінансові показники, такі як витрати на одиницю продукції, витрати на обслуговування клієнта тощо.

6. Система аналізу дозволяє робити прогнози щодо очікуваних витрат на збут, що є важливим для стратегічного планування бізнесу.

Отже, система аналізу витрат на збут відіграє ключову роль у виявленні та аналізі витрат, їх оптимізації та спрямована на підвищення ефективності збутових процесів на підприємстві.

2.2. Облік витрат на збут на підприємстві

Облік витрат на збут на підприємстві охоплює систему реєстрації та аналізу різноманітних видів витрат, пов'язаних із процесом продажу товарів чи послуг. Сюди входять витрати на рекламу, маркетинг, утримання транспорту, оплату персоналу відділу збуту, утримання обладнання та інших видів витрат, пов'язаних із збутом продукції чи послуг. Збалансований облік цих витрат відіграє важливу роль у впровадженні ефективного управління підприємством та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Витрати на збут включаються до обліку як витрати періоду (місяць, квартал, рік). Ці витрати накопичуються протягом періоду за відповідною структурою, яка регулюється управлінським обліком, і в кінці періоду списуються на зменшення фінансових результатів.

У фінансовому обліку ці витрати не враховуються при формуванні вартості продукції (робіт, послуг), а проте в управлінському обліку вони можуть брати участь у визначенні вартості продукції (робіт, послуг), для оцінки результативності збутової діяльності та моделювання цін під час реалізації продукції.

Фінансові результати господарської діяльності підприємства визначаються після процесу збуту та реалізації продукції, і дозволяють оцінити результати господарювання на підприємстві.

Схема облікового процесу витрат на збут на підприємстві узагальнена на рис. 2.1.

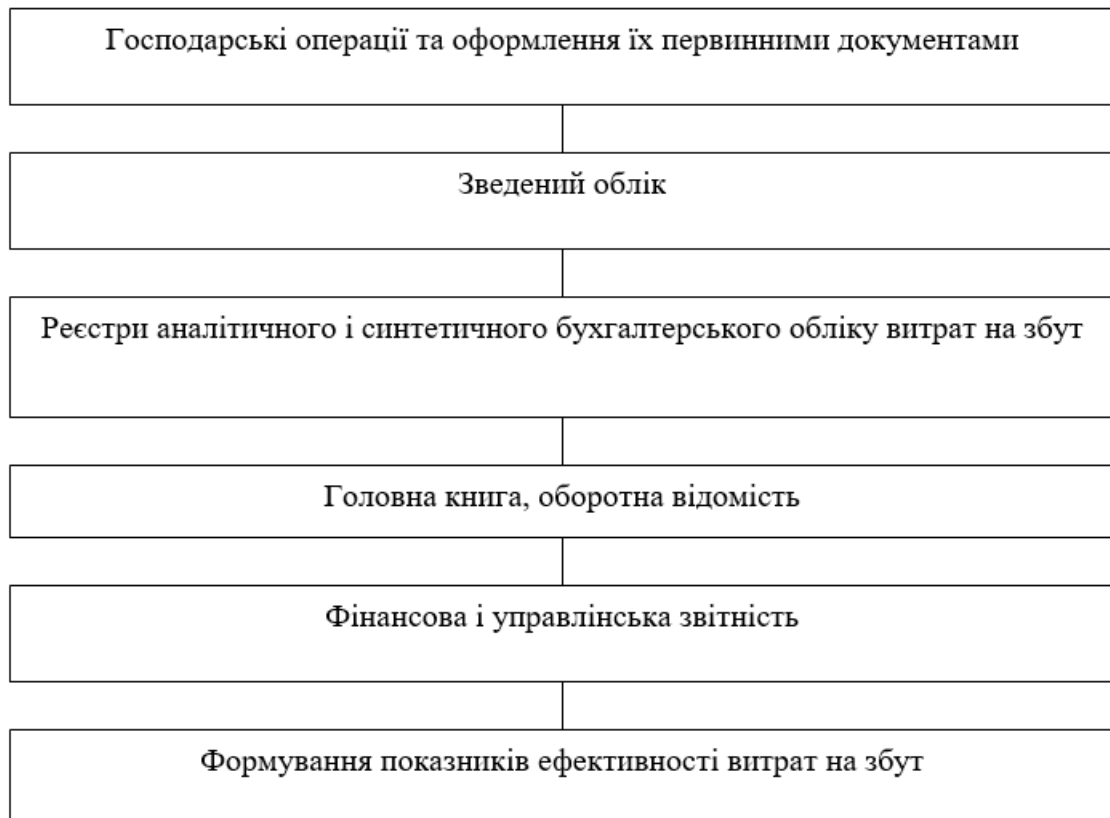

Рис. 2.1. Схема облікового процесу витрат на збут на підприємстві

Джерело: власна розробка автора

Для оформлення господарських операцій підприємство має право використовувати різноманітні форми первинних документів, але вони повинні відповідати вимогам чинних нормативних актів [12].

У табл. 2.2 подано загальний перелік первинних документів, які використовуються для реєстрації господарських операцій з витрат на збут.

Таблиця 2.2

Загальний перелік первинних документів для відображення господарських операцій щодо витрат на збут

Зміст господарських операцій	Первинні документи	Призначення первинних документів
1. Використання виробничих запасів	Накладні, лімітно-забірні карти, акти на списання	Передача для здійснення господарських операцій та списання виробничих запасів
2. Виконання робіт, в т.ч. постачальниками	Накладні, акти	Відображення виконаних робіт
3. Нарахування оплати праці	Табель обліку робочого часу, наряди на виконання робіт	Нарахування доходів працівникам
4. Відрахування в ЄСВ	Бухгалтерська довідка	Нарахування ЄСВ
5. Амортизація	Розрахунки для нарахування амортизації	Нарахування амортизації
6. Відрядження	Звіт про використання коштів	Нарахування витрат, пов'язаних з відрядженням

Джерело: узагальнено автором за [12; 20]

Витрати на збут відрізняються залежно від КВЕД підприємства, характеристики продукції та взаємодії з покупцями. Під час облікового процесу реєструються витрати, що забезпечують переміщення продукції від виробника до покупця у відповідності до здійснених господарських операцій. Після узагальнення витрат вони компенсуються валовим прибутком підприємства при закритті рахунку 93 "Витрати на збут". Схематично характеристику рахунку 93 показано на рис. 2.2.

Методика обліку витрат на збут аналогічна методиці обліку витрат виробничої діяльності. Це означає, що спочатку формуються елементи витрат, а потім проводиться їх списання на фінансові результати. У внутрішньому обліку визначається можливість прямого або непрямого віднесення витрат на відповідний вид продукції.

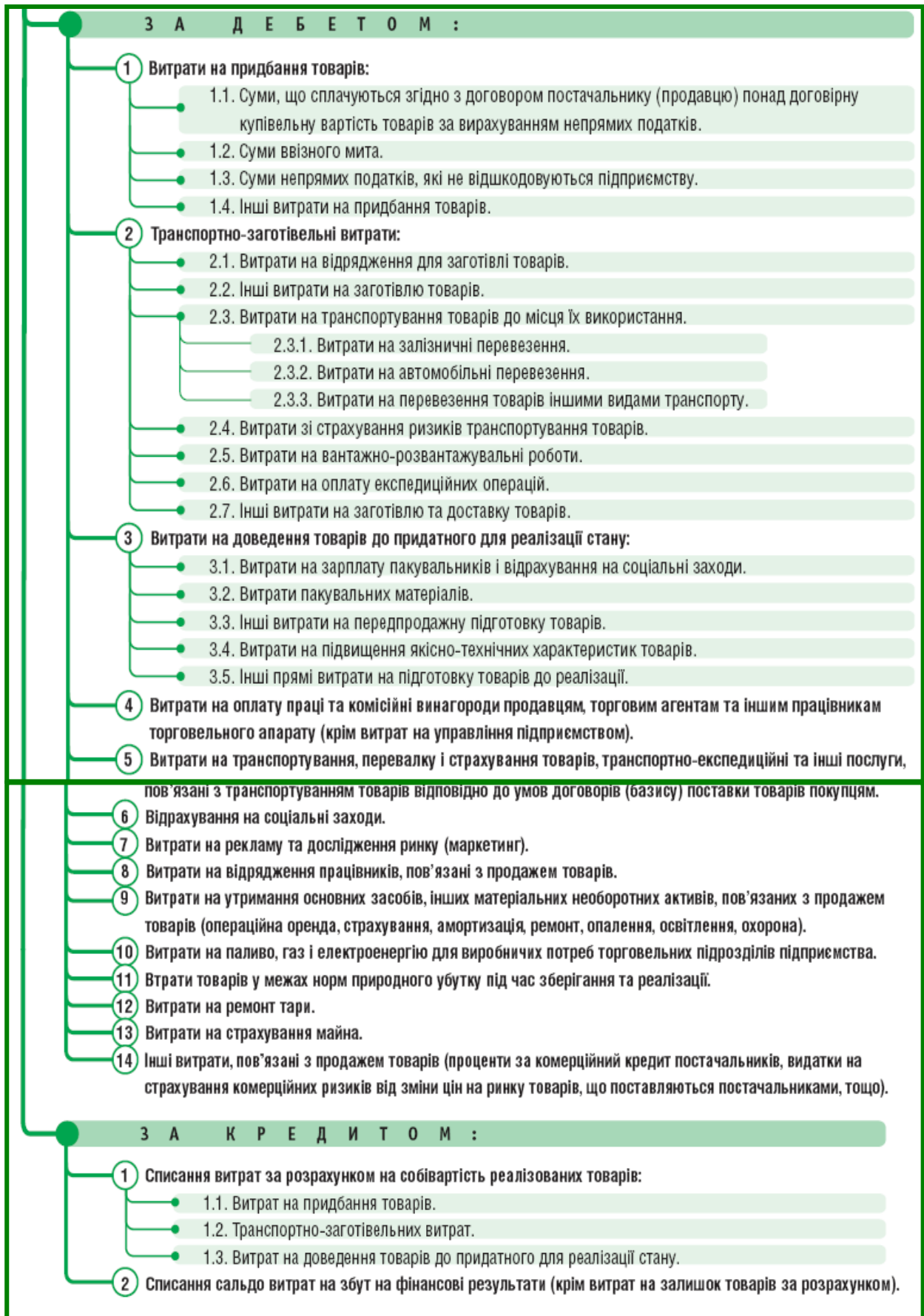

Рис. 2.2. Порядок відображення операцій на рахунку 93 «Витрати на збут»

Джерело: узагальнено автором за [12; 20]

Господарські операції щодо обліку витрат на збут, які відображені на рахунках бухгалтерського обліку, переносяться в Головну книгу підприємства. На основі цих записів за синтетичними і аналітичними рахунками, а також субрахунками формуються показники фінансової, статистичної і податкової звітності. У фінансовій звітності показники, що стосуються витрат на збут, відображаються у звіті про фінансові результати.

У контексті управлінського обліку витрати на збут представлені в розрахунках повної собівартості реалізованої продукції і використовуються в системі моделювання цін підприємства.

Таким чином, система бухгалтерського обліку надає інформаційну базу для управлінських рішень стосовно витрат на збут, ціноутворення та їх ролі у валовому прибутку підприємства.

2.3. Аналіз витрат на збут на підприємстві

Проведення аналітичних досліджень формування витрат на збут вимагає оцінювання ефективності всіх витрат підприємства в порівнянні з отриманими доходами. Головним завданням такого аналізу є визначення ефективності витрат збутової діяльності, що приймали участь у формуванні доходів підприємства.

Джерелами інформації для такого аналізу є показники, сформовані за статтями витрат, субрахунками і рахунком 93 "Витрати на збут". При цьому використовуються показники як окремих господарських операцій, так і зведені дані за окремими видами витрат.

Важливим аспектом аналізу витрат на збут є визначення впливу факторів, зокрема їх залежність від обсягу реалізованої продукції, а також моделювання тенденцій у розвитку витрат на збутову діяльність. Проведемо аналіз витрат на збут щодо їх динаміки, структури, впливу факторів і моделі, що свідчить про тенденції у формуванні їх обсягів.

Економічну ефективність витрат на збут, пов'язаних із реалізацією продукції, можна розраховувати за наступними величинами:

1) Витратовіддача – відношення доходу до витрат на збут, яке характеризує дохід, одержаний з одиниці витрат.

2) Витратомісткість – відношення витрат на збут до доходу, що визначає величину витрат на створення одиниці доходу.

Аналіз ефективності витрат на збут за динамікою та показниками їх ефективності наведемо в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз результативності витрат на збут в динаміці за 2020-2022 рр.

(тис. грн.)

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Чистий дохід	2205165,0	2442870,0	2263651,0
Витрати на збут	292950,0	342400,0	324652,0
Результативність витрат на збут, грн. коп.:	7,53	7,13	6,97
✓ витратовіддача			
✓ витратомісткість	0,1328	0,1402	0,1434

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

В аналізі таблиці 2.2 виявлено, що динаміка показників витрат на збут та чистого доходу різна через зміни у їх структурі. У 2022 році на кожну гривню витрат на збут припадало 6,97 грн чистого доходу, тоді як кожна гривня створеного доходу потребувала 0,14 копійок витрат на збут. Ці показники гірші, ніж у 2021 році.

Для визначення факторів, що впливають на зміни витрат на збут, потрібно провести аналіз в розрізі окремих статей витрат. Ці дані зазвичай є конфіденційними, тому ми здійснили аналіз без посилання на конкретну опубліковану інформацію (табл. 2.4).

Ми порівняли фактичні та планові дані за 12 статтями витрат, щоб проаналізувати структуру витрат.

Таблиця 2.4

Аналіз складу та структури витрат на збут підприємства (тис. грн.)

Статті витрат за НП(С)БО 16	Величина витрат				Відхилення		
	планова (бюджетна)		фактична		+/-	%	пунктів в структурі
	сума	%	сума	%			
Пакувальні матеріали	1012,3	4,2	722,6	2,8	-289,7	-28,6	-1,4
Ремонт тари	433,8	1,8	516,1	2	82,3	19,0	0,2
Оплата праці	5905	24,5	6941,9	26,9	1036,9	17,6	2,4
Вартість реклами	5398,8	22,4	5496,8	21,3	98	1,8	-1,1
Передпродажна підготовка	1735,3	7,2	1677,4	6,5	-57,9	-3,3	-0,7
Відрядження працівників	2506,6	10,4	3638,7	14,1	1132,1	45,2	3,7
Утримання необоротних активів	2121	8,8	2296,8	8,9	175,8	8,3	0,1
Транспортування за рахунок продавців	1349,7	5,6	1471	5,7	121,3	9,0	0,1
Гарантійний ремонт і обслуговування	1229,2	5,1	1264,5	4,9	35,3	2,9	-0,2
Страховання товарної продукції	265,1	1,1	154,8	0,6	-110,3	-41,6	-0,5
Складське господарство	891,8	3,7	1574,2	6,1	682,4	76,5	2,4
Витрати іншого характеру	1253,3	5,2	51,6	0,2	-1201,7	-95,9	-5
Разом	24102	100	25806,4	100	1704,4	7,1	0

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності АТ "Житомирський маслозавод"

В розрахунковій структурі витрат на збут найбільший вплив мають витрати на оплату праці, які за планом склали 24,4%, а фактично становили 26,8%. Також, витрати на рекламу за планом склали 22,3%, а фактично – 21,2%.

За порівняльними даними фактичні витрати на збут перевищили планові на 1704,5 тис. грн. Основними факторами цього перевищення є витрати на оплату праці, що перевищують план на 1036,7 тис. грн., відрядження працівників - на 1132,2 тис. грн. та витрати на складське господарство - на 682,3 тис. грн. З іншого

боку, відбулося зменшення витрат на інші показники на 1201,8 тис. грн. та пакувальні матеріали - на 289,8 тис. грн.

Таким чином, результати аналізу витрат на збут свідчать про тенденцію до зростання витрат, але зменшення витратомісткості чистого доходу. Чистий дохід збільшується швидше, ніж витрати на збут. Ця тенденція свідчить про ефективність формування витрат на збут.

Структура витрат на збут показує, що найбільший вплив на формування чистого доходу мають витрати, пов'язані з оплатою праці та рекламною діяльністю підприємства. Витратомісткість чистого доходу залежить від обсягів чистого доходу та витрат на збут.

Взаємозв'язок між витратами на збут і чистим доходом проявляється в тому, що зі збільшенням чистого доходу абсолютні витрати на збут також зростають, але витрати на збут у відсотковому співвідношенні до чистого доходу зменшуються.

ВИСНОВКИ

Роль і значення збуту в господарському процесі змінюється відповідно до механізму господарювання та стратегії розвитку підприємства. Аналіз поточного стану обліку та контролю за збутом у операційній діяльності вказує на існуючі недоліки у методиках обліку збутових операцій та відсутність ефективного управління збутом.

Збут з точки зору управління, маркетингу та обліку включає послідовні операції в процесі здійснення торговельної діяльності, а в тісному розумінні - сукупність дій, що призводять до отримання фінансового результату. Цей процес включає в себе всі операції, починаючи від продажу товару і закінчуючи передачею права власності на нього покупцеві, і розрахунок фінансового результату. Організацію та ефективне управління збутовим процесом забезпечує маркетинг як підсистема управління, яка включає в себе реалізацію збутової політики, визначення каналів та методів збуту, а також розрахунок збутових витрат.

Збутова політика підприємства формується комплексом збутових стратегій маркетингу та рядом заходів, пов'язаних із формуванням асортименту товарів, ціноутворенням, стимулюванням збуту, укладанням договорів, транспортуванням та іншими організаційними аспектами збуту. Модель збутової політики залежить від мети підприємства, середовища його функціонування, включає цілі та завдання збуту, стратегію та тактику, які ґрунтуються на прогнозуванні, плануванні, обліку, аналізі та контролі збутових операцій.

Збутова діяльність підприємства включає в себе процес збуту, його цілі, засоби досягнення цих цілей та фінансовий результат. Розмір фінансового результату залежить від співвідношення між витратами та доходами (виручкою). На цей результат впливає рівень ризику збутових операцій і невизначені ризики, які виникають внаслідок ринкової кон'юнктури, цінових та інших макроекономічних факторів.

Для визначення фінансових результатів і комерційної собівартості було вдосконалено класифікацію збутових витрат за допомогою різних критеріїв, таких як відношення до процесу збуту, за часом здійснення, функціональністю та видами товарів. Була обґрунтована необхідність відокремлення в обліку витрат, пов'язаних з маркетинговою та збутовою діяльністю. Це дозволить проводити оцінку їх зміни в часі, оцінювати вплив на фінансові результати та досягнення стратегічних цілей збуту.

Інформація про збутові операції в бухгалтерському обліку відображається відповідно до обраної облікової концепції за принципами, які поділяються на загальні, часткові і спеціальні. Класифікація ґрунтується на розмежуванні організації діяльності за господарськими процесами. Це дозволяє враховувати відмінності між принципами обліку залежно від їх організаційної ролі: економічної, комерційної, бухгалтерської. Загальні та часткові принципи залишаються незмінними, тоді як зміст і смислова характеристика специфічних принципів варіюються в залежності від предмета і об'єктів обліку.

В результаті оцінки інформаційно-методичного забезпечення системи контролю та вивчення особливостей організації внутрішнього контролю було виявлено та охарактеризовано елементи, які визначають його зміст і наповнення, а також впливають на організацію та здійснення контрольних заходів. Було також удосконалено модель контролю збутової діяльності, включаючи предмет, об'єкти, етапи і суб'єкти контролю, що враховує часовий аспект. В межах цієї моделі було розглянуто можливості використання методичних прийомів контролю. Крім того, для встановлення меж внутрішнього контролю збутової діяльності була доведена необхідність розробки внутрішньогосподарських регламентів в торговельних підприємствах. Ці кроки спрямовані на поліпшення контрольних процедур та підвищення ефективності системи управління збутом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верзілова Г. Р. Облікова інтерпретація витрат на маркетингову діяльність торговельного підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 284-292.
2. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Грицишин А. В. Облік збутової діяльності в умовах розмежування логістичних і маркетингових процесів. *Вісник Тернопільського нац. екон. ун-ту*. 2020. № 1. С. 200-212.
4. Дерій В. А. Витрати на збут у системі обліку й аналізу невиробничих витрат. *Облік і фінанси*. 2013. № 4 (62). С. 20-23.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ М-ва фінансів України від 30 листоп. 1999 р. № 291.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
6. Лубенченко О., Савчук М. Облік витрат на збут відповідно до вимог законодавства. *Збірник наукових праць ДЕТУТ. Сер. Економіка і управління*. 2015. №32. С. 295-301.
7. Методичних рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : наказ М-ва промислової політики України від 09 лип. 2007 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>
8. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку : наказ М-ва фінансів України 29 груд. 2000 р. № 356.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>.
9. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : наказом М-ва фінансів України від 28 берез. 2013 р. № 433.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>
10. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ М-ва фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>

11. Метлицька Ю.О., Труш О.Л. Економічна сутність витрат на збут. . *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу* : зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 276-279.

12. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Організація обліку та аудиту витрат на збут підприємства: стан та напрями вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 965-971.

13. Назарова К., Мисюк В. Облік витрат на маркетингові комунікації підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 5. С. 129-140.

14. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

16. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

17. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ М-ва фінансів України від 24 травн. 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

18. Порядок подання фінансової звітності : постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2000 р. № 419. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP000419>

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996. / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

20. Рисіч. Н.Ю., Труш О.Л. Організаційні основи організації обліку розрахунків з покупцями на підприємствах з надання автотранспортних послуг.

Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в умовах сучасних викликів: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 16 грудня 2023 р.): Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. С. 83-86.

21. Саннікова С., Іванова М. Аналіз збутової діяльності підприємства на основі оцінки ефективності витрат на збут. *Економічний простір*. 2017. № 117. С. 192-203.

22. Шевчук О. А. Облік і аудит витрат на збут продукції в підприємствах цукрової промисловості : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Тернопіль : ТНЕУ, 2012. 197 с.

23. Янчева Л. М., Оспіщев В. І., Гаркуша Н. М. Факторний аналіз витрат на збут підприємств роздрібною торгівлі *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Харків: ХДУХТ, 2009. 12 с.

ДОДАТКИ